Slyšet celý biblický příběh (několik poznámek k novému ročníku nedělky)

Pořadí v lekci
0

Když se dětí v nedělce nebo náboženství zeptáme na hlavní postavy Bible, myslím, že většinou uslyšíme: Bůh, Ježíš, Abraham, Mojžíš, David, Pavel… (když to tedy dobře půjde…) Po dotazu na biblické ženy se tempo znatelně zpomalí: Eva. Marie. Možná ještě Rút, Sára, Ester. A pak ticho.

To ticho není náhodné. A není, obávám se, ani vinou dětí.

Je výsledkem dlouhodobého způsobu vyprávění, v němž se biblický příběh stával občas nevyváženým. Některé hlasy zesílil, jiné zeslabil a další nechal znít jen v pozadí.

Roční plán o ženách v Bibli proto nemá být tematickým „speciálem“ ani pedagogickým experimentem, natož nějakou pochybnou moderní úlitbou. Je to vědomý hermeneutický krok, pokus slyšet Písmo ve větší šíři, v jeho napětí a mnohoznačnosti.

A zároveň je to krok, který se nevyhnutelně dotýká jazyka, jímž s dětmi mluvíme o Bohu, o Bibli i o nich samých.

1. Problém není v Bibli – ale v našem čtení

Současná náboženská pedagogika i feministická exegeze se shodují v tom, že Bible sama není chudá na ženské postavy. Naopak. Ženy v ní jednají v klíčových momentech dějin spásy: porodní báby vzdorují faraonovi; Debora soudí a vede Izrael; Rút rozhoduje o budoucnosti rodu; Chana vytrvává v modlitbě; Ester riskuje život; ženy zůstávají u kříže; Marie z Magdaly je první svědkyní vzkříšení…

Problém vzniká až v recepci. Tradiční výuka, často bez zlého úmyslu, přebírala androcentrický vzorec: mužské bylo chápáno jako norma, ženské jako odchylka nebo doplněk. Ženské postavy byly vynechávány, redukovány na vztah k mužům (Sára) nebo interpretovány převážně morálně (poslušnost, vina, oběť), zatímco mužské postavy byly čteny jako nositelé děje a Boží iniciativy.

Bez vědomé pozornosti vůči kategorii pohlaví se tak v náboženské výchově nevědomky přenášejí tradiční klišé, která neodpovídají ani biblickému textu, ani současnému teologickému

poznání.

2. Co je to gender – a proč o něm vůbec mluvíme v církvi?

Když se v církvi objeví slovo gender, mnozí zbystří. Část lidí si představí něco nového, nejasného, módního, možná až nebezpečného. Často zaznívá věta: „To je nějaká nová ideologie, že existuje stovka pohlaví…“ A právě zde je důležité zpomalit.

Gender se nepoužívá k popření biologického pohlaví. Pracuje s něčím jiným: s tím, jak společnost pohlaví interpretuje. Pohlaví vždy působí – i tam, kde si to neuvědomujeme. To, co a jak člověk vnímá, je také důsledkem jeho či jejího pohlaví.

Zjednodušeně pověděno: *sex* = biologické tělo; *gender* = významy, očekávání, role a normy, které kultura tělu přiřadila.

Není to moderní výmysl, ale popis toho, jak lidská společnost odjakživa fungovala. Každá kultura si vytvářela představy o tom, co smí a nesmí dělat ženy a co muži, kdo má mluvit, kdo rozhodovat, kdo pečovat, kdo učit, kdo se modlit nahlas.

Genderová analýza pouze ukazuje, čím jsou tyto představy utvářené, komu pomáhají a komu případně ubližují.

Jedním z nejčastějších nedorozumění je myšlenka, že genderová perspektiva chce „zrušit rozdíly mezi ženami a muži“. Genderově citlivá pedagogika nepopírá rozdíly, nechce lidi sjednotit do jedné uniformní kategorie, neříká, že pohlaví „neexistuje“, ani nepředepisuje lidem, co mají být. Jejím cílem je „diferencovaný koncept rozmanitosti“, který brání tomu, aby byli lidé zavíráni do úzkých a nevyhovujících rolí. Tedy: rozšířit možnosti, ne je zúžit.

Nejde ani o import moderní ideologie – jde možná spíše o návrat k biblické mnohoznačnosti. Například: Bůh není muž – „Bůh jsem, ne muž“ (Oz 11,9). Bůh je popisován i mateřskými obrazy (Iz 42; Iz 49; Mt 23). Ženy jednají, jak již bylo uvedeno, jako nositelky Božího poselství (Debora, Chulda, Marie Magdaléna), tedy v rolích, které jim jejich kultura běžně upírala. Ježíš vědomě boří stereotypy: oslovuje ženy, učí je, uzdravuje, vede s nimi teologický dialog, činí je svědkyněmi. Genderová reflexe proto znovu otevírá biblické texty tam, kde naše tradice přidala filtr, který Bible sama nemá.

Výzkumy také ukazují i zátěž stereotypů zejména pro chlapce: tlak na výkon, na potlačení emocí, na „nezranitelnost“. U chlapců se pak často rychle ukazuje: strach z citlivosti, stud z pláče, odmítání „měkkých“ rolí (péče, služba), obava projevit slabost.

To má přímý dopad i na víru. Pokud víra zdůrazňuje jen „sílu“, „vůdcovství“ a „moc“, chlapci mohou ztratit kontakt s oblastmi, které jsou pro duchovní život zásadní: pokora, něha, empatie, přátelství, křehkost.

Biblické příběhy mají genderovou strukturu (někdo mluví, někdo je tichý, někdo jde dopředu, někdo zůstane bezejmenný). Děti interpretují příběhy podle svého genderového očekávání. Jazyk učitele posiluje některé představy a jiné oslabuje. Dětské obrazy Boha jsou už od útlého věku genderově utvářené. Proto nelze dělat dobrou náboženskou pedagogiku, aniž bychom se ptali: Jak o pohlaví mluvíme? Koho oslovujeme? Kdo je v příběhu vidět? Koho dáváme dětem za příklad? Jaké Boží obrazy jim nabízíme? Které biblické hlasy jsme ze zvyku „přehlušili“?

Genderově citlivá pedagogika není nějaký nový směr, ale profesní odpovědnost – slyšet text i děti pozorně.

Odmítání genderu se často děje v kontextu tzv. re-tradicionalizace – tedy touhy „vrátit se“ ke starému dobrému srozumitelnému světu, k představám, které vypadají tradičně, bezpečně, ale historicky tradiční mnohdy vůbec nejsou.

Genderová pedagogika proto není snahou „vnutit“ dětem novou představu o světě. Je to pokus nezavazovat je starými představami, které už realitě neodpovídají a které neodpovídají mnohdy ani Bibli.

Věřím, že nedělka či náboženství nejsou jen místy předávání biblických informací, že to je i prostor, kde si děti tvoří obraz Boha, sebe a druhých, resp. vztahů.

Genderově citlivá pedagogika má pomáhat dětem vidět, že v Bibli mají místo ženy i muži, dívky i chlapci, odvážní i tiší, pečující i rozhodní; chránit děti před stereotypy, které škodí jejich sebevědomí i víře; otevírat bibličtější, bohatší a věrnější interpretaci; umožňovat chlapcům i dívkám najít v příběhu sebe; ukazovat, že Bůh přesahuje naše škatulky.

3. Když jazyk tvoří svět: proč genderově citlivá řeč patří do církve

Jazyk je zvláštní druh nástroje. Kladivo nebo nůž fungují stejně, ať už je drží kdokoli; slovo však působí vždy víc, než si jeho mluvčí uvědomuje. Když učitel/učitelka nedělní školy řekne „faráři říkali“, „bratři nanosí stoly“, „sestry nachystají občerstvení“ nebo „Ježíš měl kolem sebe dvanáct mužů“, nejen nepopisuje realitu; ale vytváří jemnou síť významů, do níž si děti postupně ukládají, kdo v církvi patří do popředí, kdo na okraj a jaké role jsou pro koho „přirozené“. Řeč popisuje svět, ale zároveň jej i tvoří a uspořádává hodnoty.

Není to teorie. Stačí chvíli poslouchat děti. Když je v příbězích opakovaně slyšet jen o mužích — prorocích, učednících, vůdcích — dívky se ptají méně, zda je příběh pravdivý, a více: „A kde jsem v tom já?“ A chlapci se učí, že duchovní autorita, moudrost nebo odvaha jsou jaksi samozřejmě „mužské vlastnosti“, zatímco empatie či péče patří spíše jejich sestrám. Pedagogické výzkumy ukazují, že právě toto jazykové pozadí ve výuce formuje stereotypy silněji, než si sami učitelky a učitelé přejí.

Je zvláštní, že jako církev máme ve svém nejdůležitějším textu — Bibli — bohatou škálu obrazů Boha, lidství i povolání, ale v praxi často saháme jen po té nejjednodušší, nejužší části. Písmo samo nás přitom vede jinam. Např. hebrejské slovo *ruach* (Duch) je ženského rodu.

Genderově citlivá řeč není snahou tuto skutečnost „opravit“ násilím. Je to snaha vrátit jazyku jeho skutečnou šíři – a tím vrátit i dětem prostor v příběhu. Dívkám umožnit, aby v Bibli viděly pro sebe víc než tiché vedlejší role. Chlapcům dát možnost být nejen „silní“, ale i zranitelní, jemní, duchovní. A všem dohromady ukázat, že Boží příběh je větší než naše kulturní představy o mužství a ženství.

Nejde však jen o dívky a chlapce. Učitelé a učitelky stále častěji potkávají děti, které se necítí doma v klasickém dělení na „holky“ a „kluky“. Mohou být nezřetelně zařaditelné, mohou přepínat mezi rolemi, mohou se pojmenovávat jinak, než očekáváme — nebo si prostě být jisté jen tím, že binární dělení pro ně není výstižné. V doporučeních pro genderově citlivou řeč se na to reaguje prostě: jazyk má umět vytvořit bezpečný prostor i pro tyto děti. Zase to není politická agenda. Je to stará pedagogická zásada: Dítěti pomáhá to, co mu dává možnost být pravdivé. Genderově citlivá řeč proto neříká: „Všichni jsme stejní.“ Naopak — říká: „Každý jsme jiný, a to je dobře.“ Nepopírá biologické pohlaví, ale odmítá, aby bylo jedinou šablonou, podle níž měříme hodnotu nebo roli.

A co to znamená pro nedělku? Znamená to, že když vyprávíme, kdo šel za Ježíšem, řekneme „lidé“, ne jen „muži“. Že když mluvíme o Boží lásce, použijeme metafory, které dětem umožní vidět Boží blízkost ve více podobách. Že nezapomeneme na děti, které potřebují slyšet, že i jejich způsob bytí na světě může být cestou víry.

A především: že si sami položíme otázku, zda naše slova otvírají, nebo zužují prostor života. Protože jazyk je nakonec právě tím: prostorem k dýchání. A to, co dětem nabízíme, by mělo být dost široké, aby se do něj vešly i jejich naděje, i jejich strachy, i jejich identita — a především Boží láska, která je větší než všechny naše kategorie.

4. Jak si děti představují Boha

Když se dětí v nedělce zeptáme, jak si představují Boha, často nás překvapí. Ne proto, že by jejich odpovědi byly naivní, ale proto, že jsou často konkrétní a tělesné. Děti mluví v obrazech: Bůh je jako světlo; jako někdo, kdo hlídá; jako teplo; jako velký prostor; jako někdo, kdo pomáhá, když je zle.

Empirické výzkumy ukazují, že děti si Boha nepředstavují „neutrálně“. Už v mladším školním věku se jejich obrazy Boha strukturují podle zkušeností, které mají se světem, s rodiči, s autoritou, s péčí – a také podle toho, jaké role jsou v jejich okolí spojovány s ženstvím a mužstvím.

Dlouhodobá studie Anny-Kathariny Szagun pracovala s výtvarnými a prostorovými vyjádřeními dětí. Když byly děti vyzvány, aby „postavily“ Boží příbytek nebo aby znázornily, kde a jak Bůh je, objevily se výrazné rozdíly. Dívky často vytvářely obrazy domova, hnízda, zahrady, místa bezpečí, tepla a vztahu. Chlapci naopak konstruovali Boha jako pohyblivou, silnou, technicky vybavenou instanci – vozidlo, stroj, ochranný mechanismus, „něco, co zasáhne, když je potřeba“. Nejde o biologické danosti. Jde o zrcadlo kulturních očekávání, která děti velmi brzy přijmou.

Dětské představy o Bohu se vyvíjejí paralelně s představami o pohlavních rolích a s identifikací s rodiči či autoritami. Jinými slovy: Jak si dítě umí představit Boha, úzce souvisí s tím, kým smí samo být. Tam, kde je Bůh představován výhradně jako mocný mužský vládce, se prostor pro jemnost, zranitelnost nebo péči snadno zužuje – zvláště pro chlapce. A tam, kde jsou ženské obrazy Boha tabuizovány nebo zesměšňovány, se dívkám nenápadně sděluje, že jejich zkušenost není plnohodnotným nositelem božského.

Zarážející je přitom zjištění, že i tam, kde děti znají ženy v církvi – katechetky, farářky, učitelky, kurátorky, presbyterky – přetrvává u mnoha z nich vnitřní zákaz myslet Boha jako ženského. Mluví se o „internalizovaném myšlenkovém zákazu“, který se projevuje tak, že ženské obrazy Boha jsou vnímány buď jako nepřijatelné, nebo pouze jako doplněk k „vlastnímu“, tedy mužskému Bohu. To není problém jednotlivých dětí. Je to výsledek dlouhodobé jazykové a liturgické praxe.

Už jsem zmínil ženské obrazy Boha. Nejde o to dětem vnucovat ty „správné“ metafory. Jde o to rozšířit prostor, v němž se jejich vlastní obrazy mohou bezpečně rozvíjet, konfrontovat s biblickým textem a dozrávat. Genderově citlivá náboženská pedagogika proto pracuje s pluralitou: Bůh jako rodič, Bůh jako pastýřka i pastýř, Bůh jako světlo, dech, skála, moudrost, přítomnost. Tato pluralita není relativismem. Je věrností Písmu.

Dětská víra neroste z abstraktních pouček. Roste z obrazů, které dávají smysl jejich životu. A právě proto je tak důležité, aby tyto obrazy nebyly jednostranné, zúžené nebo podmíněné

stereotypy. Genderově citlivá práce s biblickými texty a s jazykem o Bohu není luxus ani ideologická nadstavba. Je to způsob, jak umožnit dětem, aby jejich víra mohla růst do šířky, hloubky i svobody.

5. Ženy v Bibli jako nositelky víry, jednání a teologické změny

Opravdu se trochu obávám, že když se řekne „ženy v Bibli“, tak si část lidí vybaví několik dobře známých postav — Marii, Rút, Ester. Někdo možná přidá Deboru. Ale většina dětí i dospělých má před očima biblický svět, který je převážně mužský: patriarchové, proroci, králové, učedníci. Tradiční vyprávění vytvořilo dojem, že ženy byly v biblických dějinách spíše tiché, doprovázející, podpůrné.

Jenže to není obraz Bible — to je obraz naší recepce Bible.

Jak ukazují biblické i religiózně-pedagogické studie, mnoho generací pracovalo s výběrem textů a způsobem výkladu, který posiloval androcentrické čtení. Postavy, které text skutečně staví do popředí, byly přehlíženy nebo interpretovány ve světle tradičních představ o ženské poslušnosti, skrytosti a tichosti.

Právě práce s dětmi — možná více než práce s dospělými — ukazuje, jak je důležité tyto obrazy revidovat. Děti slyší příběhy poprvé, bez filtrů tradice, ale jejich svět je už předem strukturován genderovými očekáváními. Proto se jejich setkání s biblickými ženami může stát místem zásadního otevření: od stereotypu k překvapení, od úzkosti k odvaze, od předsudku k víře.

Biblický text nás znovu a znovu zaskočí tím, jak do klíčových zlomových okamžiků vstupují právě ženy. Ne jako vedlejší postavy, ale jako teologické protagonistky. Debora (Sd 4-5) – soudkyně, prorokyně, vůdkyně vojska. Její píseň v 5. kapitole je dokonce možná nejstarším teologickým textem celé Bible. Neexistuje žádný exegetický důvod, proč bychom se o ní měli učit méně než o Gedeonovi či Samsonovi.

Chulda (2Kr 22) – královští poslové jdou za ní, ne za mužským prorokem. Její výrok rozhodne o náboženské reformě celého národa. Její hlas ukazuje, že proroctví není záležitost pohlaví, ale povolání.

Rút a Noemi – jejich příběh je teologickým klenotem o Bohu, který jedná skrze věrnost dvou žen. Rút se stane matkou královského rodu — a její jméno je v rodokmenu Ježíše.

Miriam (Ex 15) stojí u zrodu víry Izraele. Je to ona, kdo po přechodu Rákosového moře vede liturgii díků. V rabínské tradici nese pramen vody na poušti.

Ester – diplomatka, která zachraňuje lid ne skrze boj, ale skrze odvahu, moudrost a schopnost jednat ve složitém systému moci.

A tak bychom mohli pokračovat: Priscilla, Foibé, vdovy ve Skutcích, dcery Filipovy (Sk 21,9), Jael, Judita, Zuzana, Abigail… Pestrosti ženských postav odpovídá pestrost toho, jak Bůh jedná. A tam, kde ženské příběhy vynecháme, zúžíme i naše chápání Boha.

V tradičních katechezích bývaly ženy představovány především jako matky, manželky, pomocnice. Ale biblické texty kladou důraz na jejich činy, ne na jejich role.

Ženská víra bývala prezentována jen jako „tichá a pečující“, ale biblické spektrum je širší: Debora rozhoduje; Jael osvobozuje lid; Rút riskuje ekonomické i sociální bezpečí; Marie Magdaléna zve k víře; Priscilla teologicky vyučuje Apolla; Foibé financuje misii.

Dětem je třeba ukázat, že ženy v Bibli nedělají „ženské věci“, ale dělají „boží věci“.

Tím se otevře prostor i pro chlapce: poznají, že také oni mohou být jemní, věrní, sloužit atd. A pro dívky: že mohou být odvážné, rozhodné, prorokovat.

Práce s biblickými ženami může u dětí probudit dvě klíčové schopnosti:

Všímavost: Děti začínají zkoumat, kdo v příběhu mluví, kdo rozhoduje, kdo jedná — a kdo tam není. To je základ kritické teologické gramotnosti.

Empatii: Setkání s příběhy žen rozvíjí schopnost číst text z různých perspektiv. Děti se učí, že víra není jen linearita, ale vztah, zápas, odvaha a citlivost.

Z výzkumů německých učebnic náboženství vyplynulo např. znepokojivé zjištění: když jsou ženy v textech málo viditelné, dívky se sice mohou identifikovat s mužskými hrdiny, ale zároveň intuitivně cítí, že tyto role nejsou „pro ně“. Chlapci pak přijímají úzký model mužství, který se spojuje pouze s mocí, silou a aktivitou. A oba tábory — dívky i chlapci — přicházejí o celistvé lidství.

Učitelky a učitelé nedělky mají výjimečnou příležitost toto narušit. Ne ideologicky, ne násilím, ale tím, že jednoduše otevřou celou Bibli. Děti pak přirozeně najdou obrazy, které rezonují s jejich zkušeností a povoláním.

Příběhy žen v Bibli vnášejí do víry důrazy, které jsou nezastupitelné: víru jako doprovázení (Rút a Noemi); víru jako věrnost v nejistotě (Chana); víru jako prorockou odvahu (Debora); víru jako pohostinnost (Abigail); víru jako vytrvalé hledání pravdy (Marie Magdaléna).

Ženské postavy často navíc nesou teologický moment, který v mužských příbězích chybí –přesvědčení, že Bůh koná skrze vztah, ne skrze moc. Tento důraz potřebují slyšet všechny

děti – protože všechny budou ve víře procházet vztahy, ztrátami, nejistotou i rozhodováním.

Příběhy žen nejsou jen o minulosti. Jsou zrcadlem pro současnost. Děti v nich mohou slyšet věty, které zřídkakdy slyší jinde: „Bůh jedná i skrze ty, kdo stojí v ústraní.“ „Slabost není překážkou povolání.“ „Víra může mít mnoho podob.“ „Odvaha není vždy hlasitá.“ „Bůh volá i ty, kdo nejsou vidět.“

6. Jak s příběhy žen pracovat

Když se rozhodneme věnovat celý rok ženám v Bibli, neznamená to jen změnit seznam probíraných postav. Znamená to proměnit trochu způsob, jak s biblickým textem pracujeme. Právě zde se ukazuje, že genderově citlivá náboženská pedagogika není především soubor technik, ale postoj: způsob, jak naslouchám textu, dětem i Bohu.

Dobrá náboženská pedagogika nevychází z toho, co chceme dětem „sdělit“, ale z toho, jaké otázky a zkušenosti si děti do výuky přinášejí. To platí zvlášť tam, kde se dotýkáme identity, rolí a očekávání – tedy témat, která jsou v příbězích biblických žen přítomna velmi silně.

Nedělní škola je společenství víry, v němž mají děti zažít bezpečí, přijetí a respekt. Genderově citlivý přístup proto nikdy nesmí děti nutit, aby o sobě mluvily způsobem, který jim není vlastní, nebo aby si kladly otázky, na něž ještě nejsou připravené.

Někdy je důležité rozdíly a nerovnosti pojmenovat – například když biblický text ženy systematicky umlčuje nebo redukuje na odměnu pro muže. Jindy je naopak důležité nechat gender v pozadí, aby se z něj nestalo hlavní téma tam, kde jím být nemá.

Nezačínáme u „genderu“, ale u biblického textu. Genderová perspektiva není náhražkou exegeze, ale jejím rozšířením. Děti podle mě citlivě vnímají, kdy se s textem zachází poctivě – a kdy se používá jen jako ilustrace předem dané myšlenky.

Proto je důležité vyprávět příběhy žen v jejich biblické konkrétnosti: se všemi rozpory, riziky i nejednoznačnostmi. Debora není „silná žena“ v moderním slova smyslu, je prorokyně v konkrétní historické situaci. Ester není feministický symbol, je žena, která se pohybuje v nebezpečném světě moci. Marie Magdaléna není romantická postava, je svědkyně vzkříšení, jejíž hlas nebyl brán vážně.

Genderově citlivá pedagogika nefunguje tak, že by dětem říkala, jak mají věci chápat. Funguje tak, že jim pomáhá vidět víc. Klíčové jsou otevřené otázky, které děti vedou k vlastní interpretaci: Kdo v příběhu jedná? Kdo mlčí? Kdo nese riziko? Kdo má hlas – a kdo ne? Takové otázky nejsou „kritikou Bible“. Jsou pozváním ke zralému čtení.

Zvlášť důležité je nechat děti, aby si samy všimly toho, že v některých příbězích ženy chybějí, nebo že jsou zobrazovány problematicky. Pokud tuto skutečnost pojmenuje učitel/učitelka příliš rychle, bere dětem možnost objevu. Pokud ji však nechá bez povšimnutí, riskuje, že stereotyp zůstane nedotčen.

Děti mají různé styly učení, které se nekryjí jednoduše s pohlavím, ale spíše s osobností, zkušeností a sociálním kontextem. Některé děti potřebují pohyb, jiné ticho, některé tvoření, jiné rozhovor. Metodickým principem proto není „vyučovat dívky jinak než chlapce“, ale nabízet šíři přístupů, v nichž si každé dítě může najít své místo. Práce s biblickými ženami k tomu přímo vybízí: příběhy lze vyprávět, hrát, kreslit, zpívat, domýšlet, převyprávět z jiné perspektivy. Nejde o pestrost pro pestrost, ale o respekt k rozmanitosti dětské zkušenosti.

Učitelé/učitelky nedělky nejsou strážcem správných odpovědí, ale souputníky a souputnicemi v hledání. To se týká i práce s příběhy žen. Nemusejí mít vyřešené všechny otázky o genderu, identitě nebo interpretaci. Důležité je ochota naslouchat, ptát se a reflektovat i vlastní jazyk a reakce.

Výzkumy ukazují, že pedagogové/pedagožky často nevědomky reagují jinak na chlapce a jinak na dívky – dávají jim jiný prostor, jinak hodnotí jejich emoce, jinak je napomínají. Práce s biblickými ženami je proto zároveň prací na sobě.

Cílem ročního plánu o ženách v Bibli není vytvořit novou normu. Není jím ani „posílit dívky“ na úkor chlapců. Cílem je umožnit dětem, aby si mohly vytvářet otevřenou náboženskou identitu, která není svázaná stereotypy o tom, jak má vypadat žena, muž nebo „správný věřící“.

Genderově citlivá náboženská pedagogika přispívá k „tvorbě identity v rozmanitosti“. Posláním nedělky je mimo jiné být místem, kde děti mohou růst ve víře bez strachu, že se nevejdou.

Práce s příběhy žen v Bibli není metodickou výzvou, kterou bychom museli zvládnout dokonale. Je to pozvání ke změně perspektivy: číst texty pozorněji, mluvit citlivěji, naslouchat dětem hlouběji. Nedělka se nestává ideologickým prostorem. Stává se tím, čím má být od počátku: místem evangelia, kde každý může slyšet, že Boží příběh je širší než naše představy – a že v něm má místo i jeho vlastní hlas.

7. Závěr: Když se otevře příběh – prostor, kde může růst víra všech dětí

Dnešní děti vyrůstají v prostředí, které je plné očekávání, odmítání, tlaků a občas i trochu chaosu. Představa, že existuje „správná“ podoba mužství či ženství, se dnes znovu objevuje v různých podobách – někdy jako nostalgie po starých časech, jindy jako nová kultura „výkonu“,

kde je nepřípustné být slabý, emotivní, nebo „jiný“.

Právě tady se výrazně ukazuje význam biblických žen (a netradičních mužů) pro dětskou víru.

Do Božího příběhu patří: lidé odvážní i bojácní; lidé silní i zranitelně něžní; lidé nesplňující očekávání ani své doby, ani své rodiny; lidé, kteří jdou proti zavedenému řádu; lidé, kteří nesou zvěst dál, i když je nikdo nebere vážně.

To je evangelium v praxi: Boží příběh dává prostor těm, kdo jinak zůstávají neviditelní.

Mnohé výzkumy ukazují, že děti – i velmi malé – si velmi rychle všimnou, kým smějí být, kým být nesmějí, kdo má právo mluvit a kdo má být zticha. Vidí, že určité chování se u chlapců chválí a u dívek trestá. Vidí, že některé role jsou pro ně „automaticky určeny“.

Nedělka těmto vzorcům může jemně, ale jasně vzdorovat. Ukazuje biblickou rozmanitost obrazů Boha – otcovských, mateřských i těch, které přesahují obojí; vypráví příběhy žen a mužů celistvěji; pracuje s pluralitou metod, aby každé dítě našlo způsob, jak textu rozumět; hovoří jazykem, který nikoho nevylučuje; a především bere vážně otázku: „Kde je v tom příběhu moje místo?“ A to je jeden z darů evangelia: místo je pro každého.

V příbězích biblických žen je navíc často zřetelně vidět, co znamená Boží milost: Bůh jedná tam, kde svět neočekává. Bůh povolává ty, které dějiny přehlížejí. Bůh obrací logiku moci.

Mnohé děti dnes vyrůstají jen s jedním rodičem. Některé střídají domácnosti. Některé mají dva tatínky nebo dvě maminky. Některé řeší rozvod, nemoc, nebo prostě své pochybnosti o sobě. Některé se necítí doma v pojmech „holka-kluk“.

Když se naučíme číst Bibli v její šíři – a to je smysl genderově citlivé pedagogiky – přestane být Bible muzeem „ideálních postav“. Stane se živým místem, kde děti nacházejí odraz sebe samých.

Když dítě slyší příběh o Rút, Marii, Deboře, Ester nebo Marii Magdaléně, neodnáší si jen „informaci“. Odnáší si možnost: že i ono má v Božím příběhu místo – s vlastní osobností, s vlastní hledající vírou, s vlastní jinakostí i s vlastní slabostí.

Nedělka není vzdělávací blok. Je to prostor identity. Prostor svobody. Prostor, kde děti slyší, že Bůh se neuzavírá do našich kategorií – a že ani ony se do nich nemusí nutit.

Katechetické cykly
Ženy v Bibli